

ნათია გორგაძე

სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელწიფო უნივერსიტეტი

**დონეპად დაყოფილი წიგნები და მათი მნიშვნელობა
კითხვის უნარების განვითარებაში**

აბსტრაქტი

„კითხვის კიბე“ დონეპად დაყოფილი სასწავლო მასალაა, რომელიც ათეულობით წელია, წარმატებით გამოიყენება წიგნიერების განვითარებისათვის როგორც ინგლისურენოვან, ასევე მსოფლიოს სხვა მრავალ ქვეყანაში. ამ რესურსს ფართოდ იყენებენ სასწავლო და კლასგარეშე საქმიანობისას როგორც მშობლიურ, ასევე მეორე და უცხო ენის სწავლებაში კითხვის უნარების განვითარებისათვის. დონეპად დაყოფილი ტექსტების სამიზნე ჯგუფი სკოლამდელი, დაწყებითი და ცალკეულ შემთხვევებში საბაზო საფეხურის მოსწავლეები არიან. მასალების პოპულარობამ და შედეგების ეფექტიანობამ „კითხვის კიბის“ ქართული ენაზე მორგებული მოდელის შემუშავების იდეა წარმოშვა. სტატიაში ქართულის, როგორც მეორე ენის, სწავლებისას დონეპად დაყოფილ „კითხვის კიბეზე“ მუშაობის პროცესში დაგროვილი გამოცდილება და მოსაზრებები არის აღწერილი.

შესავალი

დასავლეთში უკვე საკმაოდ დიდი ხანია, რაც წიგნიერება პიროვნების წარმატების უმთავრეს წინაპირობად აღიქმება. ეს დებულება არა ჰიპოთეზას, არამედ კვლევების შედეგადაა დადგენილი და, შესაბამისად, წიგნიერებისადმი განსაკუთრებული ყურადღება არც არის გასაკვირი. წიგნიერების ტრადიციული განმარტება იმ შესაძლებლობების ერთობლიობას გულისხმობს, რომლებიც გააზრებულ კითხვას, ლოგიკურ და მკაფიო წერასა და კრიტიკულ აზროვნებას აერთიანებს. თუმცა, უფრო ღრმა გაგებით, წიგნიერება კომუნიკაციის ყველა ფორმის, მათ შორის სხეულის ენის, სურათების, გამოსახულებისა და ხმის (კითხვა,

მეტყველება, მოსმენა და ხედვა) გაგება-გააზრებასა და კომპლექსურად გამოყენებას გულისხმობს. წიგნიერება უწყვეტად განვითარებადი, ინტელექტუალური პროცესია, რომლის შედეგად ბეჭდვითი მასალის შინაარსის ღრმა გააზრებაა.

წიგნიერების ამოსავალი წერტილი კითხვის უნარის განვითარებაა, რომელიც მოიცავს გარკვეული აზროვნებითი პროცესების ერთობლიობას – წარმოთქმული და დაწერილი სიტყვების დეკოდირებითა და გაგებით დაწყებული, ტექსტის სიღრმისეული აღქმით დამთავრებული. კითხვის უნარის განვითარება მრავალი კომპონენტისგან შედგება, რომლებიც ფონოლოგიურ, ორთოგრაფიულ, სემანტიკურ, სინტაქსურ

და მორფოლოგიურ ერთეულებს მოიცავს და აუცილებელ საფუძველს ქმნის გამართული და გააზრებული კითხვისათვის. თუ ეს უნარები სათანადოდაა განვითარებული, მკითხველი წიგნიერების მაღალ დონეს აღწევს და, შესაბამისად, წარმატებით შეუძლია ბეჭდვითი მასალის კითხვისას კრიტიკული აზროვნება, დასკვნების გამოტანა და სინთეზირება, ამასთან, წერის პროცესში სიზუსტის, ლოგიკურობისა და მკაფიოობის გამოვლენა, ტექსტიდან მიღებული ინფორმაციისა და ამოცანების საფუძველზე შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება და ადეკვატური ქმედება.

საგულისხმოა იმის დადგენაც, თუ რა იგულისხმება ბეჭდვითი მასალაში. ფართო გაგებით, ბეჭდვითი მასალა, ელემენტარული აბრებიდან და ფირნიშებიდან დაწყებული – თხრობით, მხატვრულ, ინფორმაციულ, ინსტრუქციულ, აღწერით, ფუნქციურ ტექსტებს, ასევე სხვადასხვა ტიპის სქემებს, ილუსტრაციებს, ცხრილებს, დიაგრამებს, ელექტრონულ მასალას გულისხმობს. აქედან გამომდინარე, იგი სცილდება ენობრივ კომპეტენციებს და ყველა სფეროსა და მიმართულებისათვის ფუნდამენტს წარმოადგენს.

უდავოა, რომ წიგნიერების განვითარებისათვის ადრეული ასაკიდანვე საჭიროა დიდი ძალისხმევა, რაც ჯერ კიდევ სკოლამდელ პერიოდში კითხვის უნარების სტიმულირებას გულისხმობს. შესაბამისად, ამ საკითხზე მსოფლიოს წამყვანი საგანმანათლებლო ორგანიზაციები და მეცნიერთა ჯგუფები მუშაობენ და აპრობირებულ და შესწავლილ მეთოდებს თანამედროვე ინოვაციური მეთოდებით, მიდგომებითა და რესურსებით ამდიდრებენ. საქართველოსათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ საკითხების შესწავლა და საგანმანათლებლო სივრცეში დანერგვა, რადგან ბოლო პერიოდში ჩატარებულმა

კვლევებმა საკმაოდ არასახარბიელო რეალობა დაგვანახა; 2006 წელს წიგნიერების საერთაშორისო კვლევაში, რომელიც 9-10 წლის ბავშვთა კითხვის უნარის შეფასებას ისახავდა მიზნად, საქართველომ 45 მონაწილე ქვეყანას შორის ბოლოდან მე-9 ადგილი დაიკავა. აღსანიშნავია, რომ ბოლო პერიოდში სულ უფრო მეტი ყურადღება ექცევა წიგნიერების სწავლებას განათლების დაწყებით საფეხურზევე, რაც უდავოდ პოზიტიური ცვლილებაა ქართული საგანმანათლებლო სისტემაში.

სტატიაში განხილულია ბავშვის კითხვის უნარების განვითარებისათვის გამიზნული ერთ-ერთი რესურსი - დონეებად დაყოფილი წიგნები (levelled books), მისი მახასიათებლები, მიზნები, მნიშვნელობა. ასევე ის, თუ რა დადებითი და უარყოფითი მხარეები, შესაძლებლობები და შეზღუდვები აქვს ამ რესურსს და რა თავისებურებების გათვალისწინებაა საჭირო მისი ქართული ენის სპეციფიკაზე მორგებისათვის.

დონეებად დაყოფილი წიგნების ზოგადი სპეციფიკა და მახასიათებლები

დონეებად დაყოფილი წიგნები სირთულის მიხედვით დახარისხებული პატარ-პატარა ტექსტების ერთობლიობაა, რომლებიც დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეებისათვის არის განკუთვნილი და მათი კითხვითი გამოცდილების საფეხურებრივ ზრდას უზრუნველყოფს. ამ ტექსტების საშუალებით წარმატებული მკითხველის ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელი უნარები თანდათანობით, ეტაპობრივად ვითარდება.

დონეებად დაყოფილი მასალა უარყოფს „ერთ ყალიბში მოქცევის“ მიდგომას კითხვის უნარების განვითარებასთან მიმართებით და

თითოეულ ბავშვს აძლევს საშუალებას, გააუმჯობესოს ეს უნარები ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინებით. შესაბამისად, დონეებად დაყოფილ წიგნებს, მოზარდების კითხვის უნარების განვითარების გარდა, დიდი როლი ეკისრება სასკოლო საგანმანათლებლო სივრცეში მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების მიდგომის დანერგვისთვისაც. "ენის კიბის" უმთავრესი მახასიათებელი ისაა, რომ, ბავშვებისათვის განკუთვნილი სხვა წიგნებისგან განსხვავებით, საკითხავი მასალის დონეებად გადანაწილება **სპეციალური ფორმულების** საშუალებით ხდება. ის ითვალისწინებს სხვადასხვა ასპექტს, უპირველეს ყოვლისა კი, მკითხველის შესაძლებლობებს. ეს ასპექტები იმგვარად არის მოწესრიგებული, რომ მასალა მკითხველის კითხვის უნარს პატარ-პატარა, თანმიმდევრული ნაბიჯებით ავითარებს. ეს ფორმულა სხვადასხვა ავტორისა და გამომცემლობის მიერ შემუშავებული კრიტერიუმების ერთობლიობას წარმოადგენს, თუმცა, მეტწილად ორ კონცეპტუალურად განსხვავებულ პრინციპზეა აგებული:

1. წიგნები, რომლებიც ე.წ. "კითხვადობის" (readability) პრინციპითაა შერჩეული; (ფრაი, 1971; შელი, 1984; სპანე, პაუერსი...). ამ პრინციპით შერჩეული წიგნები ამოსავალ ფაქტორებად "კონცეფციების კონცეპტრაცია, იდეების აბსტრაქტულობა, ტექსტის ორგანიზაცია და ჩანაფიქრის მთლიანობა და თანმიმდევრობა მიიჩნევა" (რუბინი, 1985).

2. წიგნები, რომლებიც კონკრეტულ ტექსტში მკითხველის მხარდაჭერისა და გამოწვევების მოცულობის განმსაზღვრელი კრიტერიუმების პრინციპითაა დალაგებული (კლეი, 1991; ფაუნტასი, პინელი, 1999).

და მაინც: რატომ გახდა ამგვარად გადანაწილებული ლიტერატურის შექმნა აუცილებელი?

მეცნიერები მიიჩნევენ, რომ დამოუკიდებლად კითხვისას პატარა მკითხველისათვის აუცილებელია მისი ასაკისა და ზოგადი განვითარების, ენისადმი მიდრეკილებისა და მოტივაციის შესაფერისი, კონკრეტული დონის შესატყვისი ტექსტის არჩევა, რომლის მთავარი დანიშნულება ნორჩი მკითხველის უნარების განვითარება და კითხვითი გამოცდილების გამრავალფეროვნებაა. შემთხვევითობის პრინციპით არჩეულმა ტექსტმა კი მკითხველის უსუსურობის განცდა და წაკითხული მასალის არასაკმარისი გააზრება შეიძლება გამოიწვიოს. ეს საზიანოა ბავშვისათვის და მყისიერი შედეგის (დემოტივაციისა და / ან ფრუსტრაციის) გარდა, უფრო ხანგრძლივი და სერიოზული - ფსიქიკური და ფსიქოლოგიური პრობლემების მიზეზი შეიძლება გახდეს. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ დონეებად დაყოფილი წიგნების უმრავლესობის სამიზნე ჯგუფი დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეები არიან და წიგნები სკოლამდელი ასაკიდან დაწყებული (კითხვობანას თამაშით გატაცება) ელემენტარული სკოლის მოსწავლეებზეა გათვლილი.

დონეებად დაყოფილი წიგნების სერიები მეტწილად კონტროლირებადი ლექსიკის (მაღალსიხშირული სიტყვები, იშვიათი სიტყვების შეზღუდული და მკაცრად კონტროლირებული რაოდენობა, კონკრეტული ფონეტიკური ერთეულები და ა.შ.) გამოყენებით არის შედგენილი. თუმცა, თანამედროვე წიგნებში დონეებად დაყოფის კრიტერიუმები ბევრად მრავალფეროვანია და მკაცრად კონტროლირებადი ლექსიკითა და კონცეპტუალური მახასიათებლების მაღალი კონცეპტრაციით ხასიათდება. ზოგადად, კრიტერიუმები, რომელთა

მიხედვითაც წიგნების დაყოფა ხდება დონეებად, ტექსტური მახასიათებლების, კონტროლირებადი ლექსიკის, წინადადებების სიგრძისა და კომპლექსურობის, თემატიკისა და შინაარსის, შინაარსობრივი სტრუქტურისა და ენობრივი მახასიათებლების ერთობლიობას წარმოადგენს.

ტექსტებს სამი განსხვავებული დონის სირთულის მიხედვით განიხილავენ. ესენია: სიტყვის, წინადადების და მონაკვეთის დონეები (კინჩი, 1998). სიტყვის დონე განიხილავს სიტყვების, როგორც დამოუკიდებელი ერთეულების ერთობლიობას გვერდზე და რომელთა ამოცნობა (დეკოდირება) უნდა მოხდეს. წინადადების დონე ამ სიტყვებს სინტაქსური წესებისა და სემანტიკური სტრუქტურების საშუალებით აერთიანებს იმისთვის, რომ აზრობრივი ერთეულის ფორმირება მოხდეს. მონაკვეთის დონე იდებს / ცნებებისა და ჩანაფიქრების სისტემურ კავშირს ან იმ სივრცეს წარმოადგენს, სადაც ჩანაფიქრები კოჰესიური პრინციპით არის დალაგებული. სამივე დონის ერთობლიობა ქმნის იმ ჩარჩოს, რომელიც საშუალებას იძლევა, დეტალურად განისაზღვროს დახმარების ხარისხი კონკრეტული დონის მასალაში. საგულისხმოა ისიც, რომ დონეებად დაყოფილი წიგნების აბსოლუტური უმრავლესობა პედაგოგის ჩარევას ითვალისწინებს და, შესაბამისად, მოიცავს: კითხვის წინა, კითხვისას და კითხვის შემდგომი ეტაპისათვის საჭირო რჩევებს, მოსწავლის სავარჯიშოებსა და დამხმარე მასალას, წინა და შუალედური ტესტირების ინსტრუმენტებს, ზოგად მეთოდურ და პედაგოგიურ ინსტრუქციებსა და განმარტებებს. წიგნების გამოყენება დამოუკიდებელი კითხვისთვისაცაა რეკომენდებული, თუმცა ამ შემთხვევაში მოსწავლეს სწორი მიდგომებისა და სტრატეგიების

შესაბამისი გამოცდილება უნდა ჰქონდეს. დამოუკიდებელი კითხვისათვის წიგნების გადნაწილების პრინციპები დონეების მიხედვით განსხვავებულია.

შესაბამისად, კითხვის დონეების მიხედვით დალაგებული წიგნების შერჩევასას გასათვალისწინებელია, რა ტიპის კითხვისთვისაა მასალა გათვალისწინებული. ეს ფაქტორი განაპირობებს ტექსტის სირთულის მახასიათებლების ერთობლიობას შემდეგი ზოგადი ფაქტორების გათვალისწინებით:

• **სასწავლო კითხვის დონე** -

საშუალო, ზომიერი სირთულის დონის მასალა, რომლის წაკითხვასა და გაგებას მოსწავლე შეძლებს ადეკვატური დახმარების პირობებში;

• **დამოუკიდებელი კითხვის დონე** -

მოსწავლე დამოუკიდებლად კითხვის შემთხვევაში შეძლებს ტექსტის წაკითხვას და გაგებას.

დამოუკიდებელი კითხვის დონის დადგენა საკმაოდ რთული ამოცანაა, რადგან, ტექსტი შეიძლება ბავშვისათვის:

- რთული აღმოჩნდეს; მოსწავლეს დამოუკიდებლად კითხვისას ტექსტის გააზრება უძნელდება. დამხმარე საშუალებებით უზრუნველყოფა კი დამოუკიდებელი კითხვის პირობებში მოსწავლეში ნეგატიურ ემოციებსა და დემოტივაციას იწვევს.

- იმდენად მარტივი აღმოჩნდეს, რომ ბავშვის კითხვის მოტივაცია დააქვეითოს.

დონეებად დაყოფილი წიგნების ეფექტიანობა სწორედ ისაა, რომ ფორმულაში გაერთიანებული კრიტერიუმების მრავალფეროვნება აბალანსებს სირთულე-სიმარტივის საკითხებს. მოსწავლისათვის კითხვის უნარების განვითარებასთან (დაბალანსებული სირთულეები, რომელთა გადალახვა მოსწავლის გაცნობიერებული თუ გაუცნობიერებელი მიზნის მიღწევასთან

არის დაკავშირებული ერთად, მოტივაციის შესანარჩუნებელი სირთულის (მოსწავლე კმაყოფილია იმით, რომ მან ტექსტის წაკითხვისა და გააზრებისას გარკვეული სირთულე გადალახა) მასალას სთავაზობს.

მეცნიერები წიგნების დონეებზე დაყოფას ნებისმიერ შემთხვევაში სასწავლო პროცესს უკავშირებენ. ეს პროცესი როგორც საგაკვეთილო, ასევე კლასგარეშე აქტივობებსა და სახლში მუშაობას შეიძლება უკავშირდებოდეს. შესაბამისად, ისინი მიიჩნევენ, რომ დონეებზე დაყოფას სამი ძირითადი მიზეზი აქვს:

1. მასწავლებლის საჭიროება, არჩევანი სწავლებისა და სწავლის გამოცდილების შესაბამისად გააკეთოს (ფოუნტასი, პინელი, 1996).
2. საშიშროება, რომ ახალბედა მკითხველმა მისთვის შეუფერებლად რთული მასალით მიიღოს კითხვის პირველი გამოცდილება (კალკინსი, 2000).
3. მასწავლებლის საჭიროება, კარგად განსაზღვროს სირთულეების ხარისხი, რომელთაც კონკრეტულ ტექსტთან მიმართებით აწყდება მკითხველი, დახმარების ფორმა, რომელიც ამ სირთულის გადალახვას უზრუნველყოფს და ეს მონაცემები სწავლების პროცესზე განაზოგადოს (ბრაბამი, ვილაუმე, 2002).

„მოსწავლის საჭიროებაა, რომ ის წარმატებით იყოს ჩართული კითხვის აქტივობაში და საკუთარი გამოცდილებისგან სარგებელი მიიღოს“ (ბერლინერი, 1990). ამ დებულებების გათვალისწინებით ერთხელ კიდევ უნდა გავუსვათ ხაზი იმ აუცილებლობას, რომელიც საკითხავი მასალის ზედმიწევნით ზუსტ შერჩევასთან არის დაკავშირებული, სადაც თავად კითხვის პროცესი მუდმივი მონიტორინგის ქვეშ მიმდინარეობს. საკითხავი მა-

სალის შესაბამისობის დადგენის პროცესი რამდენიმე ნაბიჯისაგან შედგება.

- მოსწავლის კითხვის წინარე უნარების შეფასება;
- ტექსტის კითხვადობის (readability) დადგენა, პილოტირება;
- დამოუკიდებელი კითხვისათვის შესაფერისი საკითხავი ზღვრის დადგენა.
- მუდმივი კონტროლი და საკითხავი მასალის საფეხურებრივი და ჟანრობრივი “მოწესრიგება”.

ამ ფონზე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლოა ის ნაბიჯი, რომელიც სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრის ექსპერტების მიერ კითხვის დონეების მიხედვით შედგენილი მასალით არაქართულენოვანი სკოლის მოსწავლეების მხარდაჭერას გულისხმობს. ცენტრის მიერ შექმნილმა პროდუქტმა არაქართველი ბავშვები განვითარების ადრეული ეტაპიდან უნდა უზრუნველყოს საკითხავი მასალით, რომელიც კონტექსტუალურ თავისებურებებს, მეორე ენის სწავლის სპეციფიკას, მოსწავლის ინდივიდუალურ საჭიროებებსა და მოთხოვნილებებს გაითვალისწინებს და სახელმწიფო საგანმანათლებლო სტანდარტის მიღწევას შეუწყობს ხელს.

ქვემოთ გავეცნობთ რამდენიმე ცნობილი გამოცემის მიერ დონეებზე დაყოფილი წიგნების სპეციფიკას და შეგვეცდებით, რომ ჩვენ მიერ შერჩეული დონეებზე დაყოფის ფორმულა ქართული ენის სპეციფიკასთან მიმართებითაც განვიხილოთ.

დონეხად დაყოფილი წიგნების ცნობილი გამოცემები და ფორმულები

ზოგადად, დონეხად დაყოფის სისტემებისა და ტექსტების გაჩენის უმთავრესი სტიმული „სწორი“ ტექსტის შერჩევა გახდა მკითხველისათვის. დღეისათვის კი დონეხად დაყოფილი საკითხავი ლიტერატურით თანამედროვე დასავლური ბაზარი გაჯერებულია.

ამიტომ განვიხილოთ ის უმთავრესი განსხვავება, რომელიც არსებობს კონკრეტული დონის მოთხოვნების შესაბამისად შექმნილ წიგნებსა და ფართო მოხმარების, კომერციულ წიგნებს შორის. (ამ უკანასკნელთა კონკრეტული დონისთვის მიკუთვნება დონეხად დაყოფის ფორმულის საშუალებით მოგვიანებით მოხდა); ტექსტები, რომლებიც სპეციალურად არის შექმნილი დონეხად დაყოფილი წიგნების სერიისათვის, მეტწილად კონტროლირებად ლექსიკას იყენებს (სიტყვების შეზღუდული რაოდენობა, კონკრეტული ფონეტიკური მოდელები, კონტროლირებადი დაბალსიხშირული სიტყვები). ტექსტები, რომლებიც კომერციული გამოცემლობების მიერ არის გამოშვებული, როგორებიცაა Rigby, Wright Group, Scholastic, Ready to Read და ა.შ., “პატარა წიგნებს” მიეკუთვნება. ეს წიგნები პროფესიული მასალების (როგორებიცაა „მოვარგოთ წიგნები მკითხველს: დონეხად დაყოფილი წიგნების გამოყენება მართული კითხვისათვის”, (*Matching Books to Readers: Using Leveled Books in Guided Reading*, ფაუნტასი, პინელი, 1999) გამოცემის შემდეგ შემუშავებული ფორმულების გათვალისწინებითაა ადაპტირებული. განათლების სპეციალისტთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ ფორმულების მიხედვით შემუშავებული ტექსტები „ხელოვნურ” ენაზეა დაწერილი და, შესაბამისად, მისი

ეფექტი მოსწავლის კითხვის განვითარებაში ნაკლებია, რადგან მკითხველი ადრეული საფეხურიდან მგრძობიარეა იმ კრიტერიუმის მიმართ, რომელიც სემანტიკურ გამართულობასთან არის დაკავშირებული. მეორე მხრივ, სწორედ სპეციალურად შექმნილი, და არა ადაპტირებული ტექსტები აკმაყოფილებს ზედმიწევნით ზუსტად იმ სპეციფიკას, რომელიც კონკრეტული დონის მკითხველის საჭიროებებს ითვალისწინებს. ამ მოსაზრებაზე დაყრდნობით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ყველაზე ეფექტიანი სპეციალურად შემუშავებული მასალისა და ადაპტირებული ლიტერატურის გარკვეული პრინციპით მონაცვლეობა იქნებოდა. ეს პრინციპი კი ყველაზე მეტად ჟანრობრივ კრიტერიუმთან მიმართებით არის შესაძლებელი.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სხვადასხვა სერიის ტექსტებში სხვადასხვა ფორმულა და კრიტერიუმები გამოიყენება, საიდანაც ნაწილი კითხვადობის ფორმულის პრინციპს ეფუძნება, ხოლო ზოგი კი რამდენიმე კრიტერიუმის ერთობლიობას იყენებს, როგორიცაა, მაგალითად, ენობრივი პროგნოზირება, ტექსტის ფორმატი და შინაარსი. სხვები კი ასობგერის ურთიერთდამოკიდებულების პრინციპზეა აგებული (ბრაბამი, ვილაუმი, 2002).

ძალიან მოკლედ მიმოვიხილოთ ყველაზე ფართოდ გავრცელებული დონეხად დაყოფილი წიგნების ავტორები და მათ მიერ შემუშავებული კრიტერიუმები:

1. ტექსტების დონეხად დაყოფის საწყის ეტაპზე განსაკუთრებით პოპულარული სამი ავტორის კითხვის ფორმულა აღმოჩნდა. კერძოდ, სპაჩეს ფორმულა, რომელიც პირველ-მესამე საფეხურებს მოიცავდა, დაილ-ჩელის ფორმულა, რომელიც მესამე-მეხუთე საფეხურის მოსწავლეებზე იყო

გათვლილი და ჯეკობსენის ფორმულა, რომელიც პირველიდან მერვე საფეხურზე იყო განაწილებული. საგულისხმოა, რომ სამივე ფორმულაში 2 ფაქტორი განსაზღვრავს კითხვის დონეს: (ა) სიტყვების საშუალო რაოდენობა წინადადებაში და (ბ) ზოგადად იმ სიტყვების რაოდენობა, რომლებიც არ შედის „ნაცნობი“ ან „იოლი“ სიტყვების სიაში. ცხადია, ეს ფორმულა ვერ ასახავს კითხვისათვის აუცილებელი ცოდნისა და უნარების კომპლექსურობას, თუმცა პრაქტიკულია იმ თვალსაზრისით, რომ მისი გამოყენების საშუალებით მარტივად შეიძლება ტექსტის სირთულის ზოგადი მაჩვენებლის განსაზღვრა.

2. „კითხვის გაჯანსაღება“ (Reading Recovery), რომელიც პეტერსონის მიერ 1991 წელს შემუშავდა, ახალზელანდიელი - მარი კლეის „კითხვისთვის მზაობის“ (Ready to Read) მასალას ეფუძნება. პეტერსონის „კითხვის გაჯანსაღების“ იერარქიული წყობა წიგნების საკლასო ოთახში გამოყენების შესწავლის საფუძველზე შემუშავდა. საგულისხმოა, რომ ორივე ავტორის დონეებად დაყოფილი წიგნები მხოლოდ პირველი საფეხურის მკითხველისთვის არის განკუთვნილი და მასწავლებლის ინდივიდუალურ მუშაობას ითვალისწინებს მოსწავლესთან.

3. კუპერის, ბოშკენის, მაკვილიამისა და პისტოჩინის, (კუპერი, ბოშკენი, მაკვილიამი, პისტოჩინი, 1998) დონეებად დაყოფილი ტექსტები III-VIII კლასის მოსწავლეებისთვის არის განკუთვნილი და მის კრიტერიუმებს ნაბეჭდი მასალის მოცულობა ერთ გვერდზე, ილუსტრაციული მხარდაჭერა, ფაბულის კომპლექსურობა ან/და წარმოდგენილი ფაქტების სირთულე წარმოადგენს.

4. სრულიად განსხვავებულია ლექსაილის მიერ კითხვის დონეებად დაყოფის პრინციპი; აქ ამოსავალ წერტილს მკითხველსა და საკითხავ მასალას შორის არსებული ურთიერთდამოკიდებულება წარმოადგენს.

ეს ურთიერთდამოკიდებულება წარმოადგენს. ექსაილის მიხედვით, მკითხველის დონის დადგენა სტანდარტიზებული ტესტის მეშვეობით ხდება. ტესტის ქულები 1-დან 2000-მდე მერყეობს და ადრეული საფეხურის მკითხველსა და დამამთავრებელ საფეხურს შორის არის განაწილებული. ლექსაილის საკითხავი მასალაც სწორედ ამ ქულების პრინციპით არის გაანალიზებული. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მოსწავლის ტექსტის შედეგი საკითხავი მასალის ქულად გარდაიქმნება. ამასთან, ლექსაილს წიგნების უზარმაზარი ბაზა გააჩნია, რომელიც ათეულობით კორელაციურ მონაცემს ეფუძნება. ლექსაილის ტესტი წარმოადგენს მრავალი თანამედროვე სტანდარტიზებული ტესტის საფუძველს.

აქვე გთავაზობთ პოპულარული კითხვის დონეების განსაზღვრისა და შეფასების პოპულარული ფორმულებისა და სისტემების ჩამონათვალს:

- რიგბის შედარებითი დონეების სისტემა (Rigby Leveling System Comparison)
- აჩქარებული მკითხველი (Accelerated Reader)
- ფრაის კითხვადობის გრაფიკი (Fry Readability Graph)
- სმოგის კითხვადობის ფორმულა (SMOG Readability Formula)
- შონელის კითხვის ტესტი (Schonell Reading Test)
- ჯერი ელ ჯონის კითხვის რეესტრი (Jerry L. Johns Reading Inventory)
- განვითარებადი კითხვის შეფასება (Developmental Reading Assessment (DRA))
- ხარისხიანი კითხვის რეესტრი (Qualitative Reading Inventory (QRI) level)
- ფლემ-კინსედის ინდექსი/ წიგნიერების დონე Flesch-Kincaid Index / Literacy Level (LL)
- დამოუკიდებელი კითხვის დონის შეფასების ჩართო (IRLA: Independent Reading Level Assessment Framework)

4. წიგნების დონეებად დაყოფის კონცეფციის მოდიფიცირებული და განვი-

თარებულები ვარიანტი ფაუნტასს და პინელს (ფაუნტასი, პინელი, 1996) ეკუთვნით. ამ ავტორებმა, კლეისა და პეტერსონის მსგავსად, დიდი მნიშვნელობა მიანიჭეს მასწავლებლის მიერ ტექსტის სირთულისა და მრავალფაქტორიანი მახასიათებლების შეფასებას. მათი მოდელი „მართული კითხვა“ (Guided Reading) კითხვის ხელშეწყობას ნებისმიერი სასწავლო აქტივობის განხორციელებისას უზრუნველყოფს. ამ კონცეფციის მიხედვით, მასწავლებელი მუშაობის პროცესში ეხმარება თითოეულ მკითხველს მცირე ჯგუფებში, სადაც ერთი დონის მოსწავლეები არიან გაერთიანებული. ტექსტები მკითხველს ნელ-ნელა, მცირე რაოდენობით ახალ სასწავლო მასალას აწვდის, რაც ბავშვებს აძლევს იმის საშუალებას, რომ კითხვის სხვადასხვა სტრატეგია გამოიყენონ და მუშაობის პროცესშივე განავითარონ ისინი. ამ მოდელის მთავარი ღირსება ისაა, რომ ბავშვები სიამოვნებით არიან ჩართული ტექსტის კითხვის პროცესში, რადგან მისი გააზრება არ უჭირთ. მასწავლებლის ინსტრუქცია ეხმარება მათ პრობლემის გადაწყვეტის სტრატეგიის ათვისებაში და აძლევს საშუალებას გადალახონ ორთოგრაფიულ და ფონეტიკურ, გრამატიკულ სტრუქტურებთან და უცხო კონცეფციებთან დაკავშირებული სირთულეები. შესაბამისად, დონეებად დაყოფილი წიგნები ამ მოდელის მხოლოდ ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია, რადგან მასწავლებლის მიერ მოსწავლისა ინდივიდუალური და ჯგუფების რეგულარულად შეფასება ტექსტებთან მუშაობის პროცესის აუცილებელი კომპონენტია.

ფაუნტასისა და პინელის მიხედვით, მოსწავლის ინდივიდუალურ საჭიროებებსა და შესაძლებლობებზე ტექსტების კარგად მოსარგებად 4 ძირითადი ტექსტური მახასიათებლის გათვალისწინებაა საჭირო, ესენია:

- **წიგნებისა და ნაბეჭდი მასალის მახასიათებლები**, რომლებიც გვერდების სიგრძისა და თითოეულ გვერდზე სიტყვისა და წინადადებების მოცულობის კონტროლს გულისხმობს. ამ კრიტერიუმშია გაერთიანებული ასევე ბეჭდვის დიზაინი. მაგალითად, გვერდის თავი და ბოლო, პუნქტუაციის ტიპები, ილუსტრაციული მხარდაჭერა და ბეჭდვითი ნაწილისა და ილუსტრაციული მხარდაჭერის თანაფარდობა.

- **შინაარსი, თემა და იდეა**. კითხვის ადრეულ საფეხურზე მასალების უმეტესობა მოსწავლისათვის ნაცნობი შინაარსის გარშემო ტრიალებს, როგორებიცაა, ოჯახი, სკოლა, ყოველდღიური ცხოვრება... თემატიკა და იდეები მარტივია. მაგალითისთვის, დახმარების აღმოჩენა, მეგობრობა და ა.შ. მოსწავლის კითხვის უნარის განვითარებასთან ერთად შინაარსი, თემატიკა და იდეები უფრო და უფრო კომპლექსური ხდება.

- **ტექსტის სტრუქტურა** იმ მახასიათებლების ერთობლიობაა, რომელიც განსაზღვრავს, თუ რა სახითაა მასალა წარმოდგენილი. ეს შეიძლება იყოს ნარატიული (თხრობითი) ტექსტი, რომელიც მოთხრობის ფორმატითაა წარმოდგენილი და სიუჟეტის განვითარების საფეხურებს, მოქმედების ადგილს, პრობლემისა და მისი გადაწყვეტის ფორმებს აერთიანებს. შესაბამისად, ეს ტექსტური მახასიათებლები ასევე განსაზღვრავს წიგნის ჟანრს (მხატვრული, არამხატვრული, პოეზია, ა.შ.) და ქვეჟანრსაც (არამხატვრული მასალის მაგალითზე - განმარტებითი, აღწერითი, ინფორმაციული და ა.შ.). რიგ შემთხვევებში, ტექსტის სტრუქტურა მის ვიზუალიზაციასაც განაპირობებს. მაგალითად, თუ ტექსტი აღწერითი ხასიათისაა, წიგნში იგი გრაფიკის ან დიაგრამის საშუალებით შეიძლება გამოისახოს და

მოსწავლისთვის ვიზუალურ მხარდაჭერას წარმოადგენდეს.

• **ენობრივი და ლიტერატურული მასხასიათებლები** დონეებად დაყოფილი მასალის როგორც თვისებრივ, ასევე რაოდენობრივ ასპექტებს ასახავს და ავტორის ხედვას, შეხედულებებს, ლიტერატურულ ხერხებს (მაგ, ომონიმები, მეტაფორები), ენობრივ სტრუქტურებს (წინადადებების სტრუქტურა, პარაგრაფის წყობა), ლექსიკისა და სიტყვების არჩევანსა და მოცულობას (მაღალსიხშირული, მაღალშინაარსობრივი, ძირეული და წარმოქმნილი) აერთიანებს.

უდავოა, რომ დონეების დაყოფის დროს აუცილებლობას წარმოადგენს კითხვის განვითარების საფეხურების ცოდნა, რომელიც განმარტავს, თუ რა უნარების ერთობლიობას ფლობს მკითხველი და კითხვის რა გამოცდილება აქვს. ეს საფეხურები მოსწავლის გამოცდილებაზეა დამოკიდებული და არაა მისი ასაკით ან სწავლის ხანგრძლივობით (კლასით) განპირობებული. სწორედ კითხვის უნარები განსაზღვრავს მოსწავლის კითხვის კომპეტენციებს და სხვადასხვა ტიპის მკითხველად აქცევს მას. მკითხველის განვითარების საფეხური წარმოადგენს დონეებად დაყოფილი წიგნების შერჩევას მკითხველის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე აგებული მასალის „შესატყვისობის“ ათვისის წერტილს.

ემერგენტული მკითხველი

- ავლენს ცნობისმოყვარეობას წიგნებსა და კითხვასთან მიმართებით;
- თავს აჩვენებს, რომ კითხულობს და წერს;
- ეყრდნობა სურათებს, რომ მოჰყვებს ისტორია, თუმცა ნაკლებად არის ნაბეჭდ მასალაზე ფოკუსირებული;
- შესაძლოა, იცოდეს რამდენიმე ასო და შეეძლოს მისი ბგერითი აღქმა.

განვითარებადი მკითხველი

- შეუძლია პროგნოზირებადი წიგნების წაკითხვა;
- არჩევს ასოებს და შეუძლია მათი ბგერითი აღქმა;
- შეუძლია ნაცნობი სიტყვების, მაგალითად აბრების, კლასელების სახელების ამოცნობა;
- შეუძლია წიგნების განხილვაში მონაწილეობის მიღება და პირად გამოცდილებას უკავშირებს ლიტერატურას.

დამწყები მკითხველი

- იწყებს კითხვის სტრატეგიების გამოყენებას (წინადადების სტრუქტურა, მნიშვნელობა, ფონეტიკური სიგნალები);
- მეტად ეყრდნობა ნაბეჭდ მასალას, რომ მნიშვნელობა გაიგოს;
- იცნობს საბაზო პუნქტუაციის ნიშნებს, მიიმეხ, ძახილისა და კითხვის ნიშნებს;
- კითხულობს ადრეული მკითხველის სერიულ წიგნებს;
- შეუძლია ისტორიის დასაწყისის, შუა ნაწილისა და დასასრულის მოყოლა;
- მონაწილეობს ისტორიული ხასიათის, ადგილის, მოვლენებისა და პრობლემების შესახებ საუბრებში.

მზარდი მკითხველი

- დამოუკიდებლად იყენებს დეკოდირების სტრატეგიების მრავალსახეობას (წინადადების სტრუქტურა, მნიშვნელობა, ფონეტიკური სიგნალები);
- კითხულობს ნაცნობ და პროგნოზირებად მასალას, თუმცა იზიდავს ახალი მასალასაც;
- ჩუმად კითხულობს დიდი ხნის განმავლობაში, 20 წუთზე მეტ ხანს.
- მონაწილეობს წიგნიერების მართულ საუბრებში, შეუძლია ისტორიულ თემაზე საუბარი, პრობლემის, ძირითა-

დი მოვლენებისა და გადაწყვეტილების შეახებ საუბარი ერთობლივი კითხვის შემდეგ;

- კითხულობს არამხატვრულ მასალასაც.

გარდატეხის ასაკის მკითხველი

- ავითარებს უნარებს მცირე რეპერტუარიანი ლექსიკის შემცველი გრძელი წიგნების კითხვით;
- იყენებს წინადადების სტრუქტურას, მნიშვნელობასა და ფონეტიკურ სივრცეებს უცნობი სიტყვის იდენტიფიცირებისთვის;
- დამოუკიდებლად კითხულობს საშუალო დონის წიგნებს;
- წიგნიერების ელემენტებისა და ჟანრის გაუმჯობესებული ცოდნა მეტნაკლებად აძლევს საშუალებას აღწეროს ხასიათის თავისებურებები, გაიგოს გარემოს მნიშვნელობა და ისტორიის ფაბულა, შეადაროს და დააპირისპიროს წიგნები ან გმირები;
- უფართოვდება ინტერესი მრავალფეროვანი საკითხავი მასალის არჩევის კვალდაკვალ (ჟურნალები, სტატიები მისთვის საინტერესო საკითხებზე).

გამართული მკითხველი

- შეუძლია კომპლექსური საკითხებისა და თემატიკის განხილვა;
- შეუძლია ყმაწვილებისათვის განკუთვნილი ლიტერატურის წაკითხვა;
- ირჩევს და ბოლომდე კითხულობს მრავალფეროვან მასალას, შეუძლია ჩუმად ნახევარ საათზე მეტხანს კითხვა;
- მონაწილეობს მასწავლებლის მართულ ან მოსწავლეების მიერ ინიცირებულ წიგნიერების დისკუსიებში;

- შეუძლია გააანალიზოს და იმსჯელოს ლიტერატურული ელემენტების შესახებ.

დაოსტატებული მკითხველი

- შეუძლია ჩუმად 1 საათის განმავლობაში კითხვა;
- დამოუკიდებლად ირჩევს შთამაგონებელ და კომპლექსურ ახალგაზრდულ მოცულობით ლიტერატურას;
- თავისუფლად “გადაადგილდება” ერთიდან მეორე ჟანრზე, თუმცა აქვს კარგად გამოხატული ჟანრული პრიორიტეტები;
- შეუძლია კომპლექსური მნიშვნელობის ინტერპრეტაცია;
- ღრმად იძიება ლიტერატურულ წრეებში გამართულ დისკუსიებში;
- შეუძლია მართებული სტრატეგიების შერჩევა სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის მოპოვებისა და გამთლიანებისათვის.

დამოუკიდებელი მკითხველი

- ირჩევს, კითხულობს და იგებს რთულ და კომპლექსურ მასალას;
- აფასებს, განავრცობს, აანალიზებს და განმარტავს ლიტერატურულ ელემენტებს სიღრმისეულად;
- იღვწის გენერირების, შეკითხვებისა და პრობლემების ფორმულირების საშუალებით იკვლევს შესაბამის საკითხებს.

საგულისხმოა, რომ რიგი გამოცემებისა დონეებზე დაყოფილ წიგნებს კითხვის საფეხურების, ასაკის ან კლასის მიხედვით შეუსაბამებს ფერებს. თუმცა არსებობს კრიტიკული მოსაზრებებიც დონეების ამგვარად დაყოფასთან დაკავშირებით, რადგან ფერებზე დაყოფილი საკითხავი მასალები დონეების შეცვლის თანდათანობით, შეუმჩნეველი ნაბიჯებით განვითარების პრინციპს

უგულვებელყოფს. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, არჩეულმა წიგნმა დახმარება უნდა გაუწიოს პატარა მკითხველს როგორც საკლასო ოთახში, პედაგოგის მიერ მართული კითხვისას, ასევე დამოუკიდებელი კითხვის შემთხვევაშიც. მისი მიზანი კითხვის უნარის განვითარებაა. ამავდროულად, მოსწავლე ტექსტებთან ურთიერთობით იღებს სიამოვნებასაც და გამოცდილებასაც. როცა ტექსტების დონეები ფერების საშუალებით თვალსაჩინოა, მოსწავლე საკუთარი კითხვის საფეხურს მკაფიოდ აცნობიერებს და ტექსტს არა ინტერესისა და მიზნის, არამედ საფეხურის შესაბამისად არჩევს. კვლევის შედეგები ცხადყოფს, რომ მაღალი მოტივაციისა და კოგნიტური უნარების კარგად განვითარების შემთხვევაში მოსწავლეს შეუძლია, კითხვის მაღალ საფეხურს ასაკობრივი მონაცემისგან დამოუკიდებლად მიაღწიოს და მისი დონისათვის ბევრად რთულ ტექსტსაც გაუმკლავდეს.

დონეებად დაყოფილ მასალაზე ერთობ დამოკიდებული მასწავლებლები მოსწავლეებისაგან თავისი საფეხურისათვის შესაფერისი დონის წიგნის არჩევას მოითხოვენ. თუმცა, თუ მოსწავლის კითხვის უნარის, განვითარების ინტენსივობის, ინტერესებისა და სტილის შეფასება რეგულარულად არ ხდება, დიდია იმის ალბათობა, რომ დონეებად დაყოფილი წიგნები არა მოსწავლეზე, არამედ საფეხურზე იქნება ორიენტირებული. დონეებად დაყოფის მრავალი კონცეპტუალური, ფსიქოლოგიური, პედაგოგიური კრიტერიუმი და კომპლექსური სისტემა გვაძლევს საბაზს დავასკვნათ, რომ წიგნების დონეებად დაყოფის დროს უამრავი ფაქტორის გათვალისწინება და ანალიზია საჭირო, რაც ტექსტების დაყოფას ურთულეს ამოცანად აქცევს.

შემდეგ თავში დეტალურად მიმოვიხილავთ სასწავლო ინტერნეტ გვერდს - “რიდინგ ეი-ზეტი” (Reading A-Z), რომლის სპეციფიკა, პედაგოგიური მიდგომები და მეთოდოლოგია, წიგნების დაყოფის კრიტერიუმები და განლაგება ქართულის, როგორც მეორე ენის, დონეებად დაყოფილი წიგნებისათვის ყველაზე მართებულ და სრულყოფილ მოდელად მივიჩნით.

სასწავლო ინტერნეტ გვერდი - Reading A-Z

ინტერნეტ გვერდი 2002 წელს შემუშავდა და დღეისათვის 170 000-ზე მეტ წევრს აერთიანებს. ამ გვერდმა მრავალი საგანმანათლებლო ჯილდო მოიპოვა კითხვის სწავლების ინოვაციური ხედვის დანერგვისათვის. გზამკვლევის ინტერნეტ ფორმატი საშუალებას აძლევს კომპანიას რეგულარულად განაახლოს წარმოდგენილი მასალები და ახალი ტექსტებით, პატარა წიგნებით, გაკვეთილის გეგმებითა და სხვა სასარგებლო რესურსებით გაამდიდროს იგი. ამჟამად ინტერნეტ გვერდზე 2500-ზე მეტი ჩამოსატვირთი წიგნია, რომელიც შესაფერისი სასწავლო მასალებით არის უზრუნველყოფილი.

ამ ზოგადი მონაცემების გარდა, *Reading A-Z*, როგორც რესურსი, წიგნების დონეებად დაყოფის მრავალკომპონენტური ფორმულის გამო არის განსაკუთრებით საინტერესო. კომპანიის ფორმულა ფაუნტასისა და პინელის „მართული კითხვისა“ (Guided Reading) და „კითხვის გაჯანსაღების“ (Reading Recovery) ტექსტების ანალიზის შედეგად შემუშავდა. იგი მაქსიმალურად მოიცავს და აერთიანებს იმ ფაქტორებს, რომლებიც ტექსტის სირთულეზე ახდენს გავლენას. რესურსის ფორმულა ასევე კომპიუტერიზებული მეთოდითა და მათემატიკური გამოთვლების საშუალებით შემუშავდა, რაც მას ვალიდურს ხდის. აქ თავმოყრილი წიგნე-

ბი 17 დონედაა განთავსებული, თუმცა მე-18 დონედ სკოლამდელი ასაკის (4-6) ბავშვებისათვის განკუთვნილი წიგნები ემატება.

კომპანიის კითხვის დონეებად დაყოფის ფორმულა ქვემოთ წარმოდგენილი კრიტერიუმების ერთობლიობას წარმოადგენს:

- სიტყვათა სრული რაოდენობა;
- განსხვავებულ სიტყვათა რაოდენობა;
- განსხვავებულ სიტყვათა თანაფარდობა სიტყვათა მთლიან რაოდენობასთან;
- მაღალსიხშირული სიტყვების რაოდენობა სიტყვათა მთლიან რაოდენობაში;
- მაღალსიხშირული სიტყვების თანაფარდობა სიტყვების მთლიან რაოდენობასთან;
- დაბალსიხშირული სიტყვების რიცხვი სიტყვათა მთლიან რაოდენობაში;
- დაბალსიხშირული სიტყვების თანაფარდობა სიტყვების მთლიან რაოდენობასთან;
- წინადადების სიგრძე;
- წინადადების სირთულე;
- ტექსტის პროგნოზირებადობა;

- ენობრივ-გრამატიკული სტრუქტურები და მათი განმეორების სიხშირე;
- სიტყვათა რაოდენობა თითოეულ გვერდზე;
- გაფორმება;
- კონცეპტუალური ჩარჩო;
- ნაცნობი თემატიკა;
- ტექსტის ჟანრი და სტრუქტურა.

ცხადია, ჩნდება კითხვა, თუ რამდენად შესაძლებელია ცალკეულ ტექსტში ამდენი კრიტერიუმი სრულად იყოს გათვალისწინებული. ფაქტი ისაა, რომ თითოეულ წიგნს დონესთან თავსებადობის განმსაზღვრელი კრიტერიუმების გარდა, კითხვის კონკრეტული მიზანი გააჩნია. ეს მიზანი არა მხოლოდ ტექსტის კრიტერიუმების გადანაწილებაზე აისახება, არამედ თითოეულ ტექსტს განმარტების სახით მოჰყვება და პედაგოგს მიზნისათვის შესაფერისი სწავლების მეთოდისა და მიდგომის დაგეგვის საშუალებას აძლევს. თუმცა, ამასთან, თითოეული დონისათვის კრიტერიუმები დეტალურადაა გაწერილი, რომლის ნიმუშს აქვე წარმოგიდგენთ:

მე-3 დონე: 3-8 სიტყვა თითო წინადადებაში, 5-6 სიტყვა საშუალოდ; 1-2 სტრიქონი თითო გვერდზე; 50-80 სიტყვა სულ; დასრულებული წინადადებები; მარტივი თანდებულები და შესავალი ნაწილი; მაქს. 2-3 მაღალსიხშირული ახალი სიტყვა 103 სიტყვის განმეორებითი სტრუქტურით; ენობრივი სტრუქტურა შეიძლება განსხვავებული იყოს პირველ და ბოლო გვერდებზე; პროგნოზირებადი ენა; მარტივი დიალოგები შესაძლებელია; ნაცნობი თემატიკა; თანამიმდევრული ტექსტური წყობა; სულ 8 გვერდი;
მე-7 დონე: 130-180 სიტყვა სულ; 3-8 სტრიქონი თითო წინადადებაში; 2-12 სიტყვა წინადადებაში; ტექსტური განლაგება ცვალებადია; პროგნოზირებადი ენა და ენობრივი კოსტრუქციები; 2-4 სიტყვის ცვლილება ტექსტის შუაში, რომელიც სტრუქტურულ ერთობლიობაშია; დასაწყისი და ბოლო გვერდები განსხვავებული სტრუქტურითაა მოცემული; ტექსტის გარკვეული ნაწილის განმეორება შესაძლებელია წინა გვერდებიდან; მკაფიო თანამიმდევრობა; ილუსტრაციებზე ნაკლები დამოკიდებულება; 8-10 გვერდი საშუალოდ;
მე-13 საფეხური: 420-600 სიტყვა სულ; 8-10 სიტყვა საშუალოდ წინადადებაში; ტექსტით სრული გვერდი; მცირე ილუსტრაციული მხარდაჭერა; რთული წინადადებები; უფრო სტანდარტიზირებული ლექსიკონი; ილუსტრაციები მხოლოდ მნიშვნელობის გაძლიერებისთვის გამოიყენება; სარჩევი, მინაწერები, ინდექსი, ლექსიკონი (გლოსარი); შეიძლება დიალოგებად იყოს დაყოფილი; 16-20 გვერდი;
მე-16 საფეხური: 920-1200 სიტყვა სულ; 9,5-11,5 სიტყვა საშუალოდ წინადადებაში; ძალიან

შემცირებული ილუსტრაციული მხარდაჭერა; რთული წინადადებები; უფრო სტანდარტიზირებული ლექსიკონი; სარჩევი, მინაწერები, ინდექსი, ლექსიკონი (გლოსარი); ცხრილები და ჩარტები; შეიძლება დიალოგებად იყოს დაყოფილი; 20-24 გვერდი;

მოკლედ მიმოვიხილოთ Reading A-Z-ის ფორმულის კრიტერიუმები ტექსტური მახასიათებლების ჯგუფების მიხედვით და ვეცადოთ, რომ დავაკავშიროთ ისინი ქართული ენის სპეციფიკასთან:

1. სიტყვასთან, მის მახასიათებლებთან, რაოდენობასთან და თანაფარდობასთან დაკავშირებული კრიტერიუმები.

მკვლევრები დიდი ხანია მიიჩნევენ, რომ ლექსიკის მარაგი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს კითხვის მიღწევებზე. კვლევები ცხადყოფს, რომ მესამე - მეოთხე კლასებში დაბალ აკადემიურ მაჩვენებელს ყველაზე ხშირად სწორედ ლექსიკური სიმწირე განაპირობებს. Reading A-Z ტექსტების განაწილების ფორმულაში ლექსიკური მარაგის შევსება ერთ-ერთ საკვანძო ამოცანას წარმოადგენს და სხვადასხვა მნიშვნელობის, ფორმის, მახასიათებლებისა და წონის სიტყვების ურთიერთბალანსის საფუძველზე ანაწილებს ტექსტებს დონეების მიხედვით. ქვემოთ მოყვანილია სიტყვის ის მახასიათებლები, რომლებიც მკაცრად კონტროლდება ტექსტების ფორმულების საშუალებით:

(ა) მაღალწინაარსობლივი, (ბ) მაღალსიხშირული და (გ) ფონეტიკურად სისტემური სიტყვები. ქართულ ტექსტებზე მუშაობისას უნდა გავითვალისწინოთ სიტყვათა ფორმებიც, რომლებიც ფორმულაში “განსხვავებულ” სიტყვებად არის მოხსენიებული, თუმცა მათი “განსხვავება” არ არის განმარტებული. სიტყვათა გარკვეულ ფორმებს, მაღალი და დაბალი სიხშირის გარდა, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ტექსტების შედგენისა და დონეებად გადანაწილებისას შემდეგი მახასიათებლების გათვალისწინებით:

1. **საბაზისო სიტყვები**, რომელთა სწავლება იშვიათ შემთხვევაშია აუცილებელი (მე, ის, აი);
2. **ტრანზიტული სიტყვები**, რომლებიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქართულ ენაში და მეტწილად მაღალსიხშირულია, თუმცა ნახატებისა და პროგნოზირების სხვა ხერხების საშუალებით მათი შესწავლა რთულია. მაგალითისთვის: ყოველთვის, ხშირად, ძალიან, ყველა, თითოეული და ა.შ.
3. **ყოვლისმომცველი სიტყვები (comprehensive words)**, რომლებიც აუცილებელია იმისთვის, რომ კონკრეტული, ტექსტში მოცემული საკითხის გააზრება მოხდეს.
4. **სასარგებლო სიტყვები**, რომელთა გამოყენება მკითხველს კიდევ და კიდევ მოუწევს ან რომლებიც ერთი ან რამდენიმე სფეროსათვის არის გამოსადეგი (მაგ., საგნობრივი ტერმინოლოგია).
5. **აკადემიური სიტყვები** და ფრაზები, ასევე ნეოლოგიზმები, რომლებიც აკადემიურ გარემოში გამოიყენება ან/და სიტყვები, რომლებიც ბერძნული ან ლათინური ფუძიდან მოდის და სუფიქსებისა და პრეფიქსების საშუალებით მნიშვნელობას იცვლიან.
6. **რთული სიტყვები**, ომონიმები, იდიომატური ან იდიომატური ფრაზის შემადგენელი სიტყვები. ფორმულაში ასევე ვერ მოხდებოდა ქართულისთვის დამახასიათებელი სიტყვათა ერთეულებისა და მაწარმოებლების (ფონეტიკა, მარცვალი, ფუძე, პრეფიქსები და სუფიქსები, თანდებულები, ბრუნვის ნიშნები და ა.შ)

გათვალისწინება. თუმცა, ჩვენთვის აუცილებელია სიტყვის დონეებზე დაყოფის დროს მისი პოზიციის ამგვარი ფორმულირება: სისშირული სიტყვების შემთხვევაში, უნდა გავარკვიოთ, რა პრინციპით ვახდენთ სიტყვების შემოტანას ტექსტში - ფუძისეულად თუ სხვადასხვა ფორმაში (რომელ ბრუნვაში გვხვდება უფრო ხშირად, რომელ დროშია ზმნა მეტწილად მოცემული, რომელი თანდებულით ხდება სიტყვის ყველაზე ხშირი წარმოება და ა.შ.) და რა სისშირით. პედაგოგიური გადმოსახედიდან, ფორმების მიხედვით სიტყვების სისშირის განსაზღვრა მნიშვნელოვანია, რადგან თუ ქართველი ბავშვებისათვის ფუძისმიერი მხარდაჭერაა საკმარისი სიტყვების სწორად აღსაქმელად და საწარმოებლად (კუმშვადი და კვეცადი სიტყვების შემთხვევაშიც კი), ქართულის, როგორც მეორე ენის, შემთხვევაში ეს გარკვეულ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. (მაგალითად, პილოტირების პროცესში მოსწავლეების ნაწილისათვის სიტყვა “ხიდან” (“ხე” + თანდებული “დან”) ასოცირდა “ხიდთან” (“ხიდ-ი”).

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ კომპონენტი, რომელიც „რთულ სიტყვებს“ აწესრიგებს ტექსტში, ორთოგრაფიული და ფონეტიკური სირთულეების მატარებელი სიტყვებით შეივსოს. ეს სირთულეები ხშირად მაღალსისშირულ სიტყვებშიც გვხვდება და თანხმონების მაღალი კონცენტრაციით ხასიათდება (მაგალითად, ბრწყინვალე, ბრჭყვიალა ა.შ.). არაქართველი, განსაკუთრებით კი აზერბაიჯანული ენის მატარებლებისათვის, დიდ სირთულეს წარმოადგენს აგრეთვე ფონეტიკური ხასიათის პრობლემები, რომლებიც თანხმონების “თ-ტ-დ, ქ-კ, ძ-წ, გ-კ” გარჩევასთან და აღქმასთან არის დაკავშირებული.

ტექსტის პროგნოზირებადობა

პროგნოზირებადობა მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია, რომელიც მკითხველის მხარდაჭერას უზრუნველყოფს თავდაპირველად ინტენსიური და მრავალფეროვანი, ხოლო დონეების ზრდასთან ერთად – შემცირებული ხარისხით. სულ 5 ხარისხის პროგნოზირებადობას ვხვდებით, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, დონეების მიხედვით არის გადანაწილებული და დონის ზრდასთან ერთად, სულ ნაკლები და ნაკლები ინტენსივობით ხასიათდება.

- **მაღალპროგნოზირებადი ტექსტები**, რომლებიც მრავლობით და ძლიერ მახასიათებლებს აერთიანებს (ილუსტრაციული მხარდაჭერა, რეპეტიციული ხასიათის ტექსტები, რითმული და რიტმული სტიმულაციები, ცნობილი მოვლენები, პირად გამოცდილებაზე დაფუძნებული თემატიკა)
- **საკმაოდ პროგნოზირებადი**: სადაც იგივე მახასიათებლები ერთობლივად ან ცალ-ცალკე შეიძლება იყოს მოცემული, თუმცა ნაკლები ინტენსივობით.
- **პროგნოზირებადი** - 1 ან 2 ენობრივი მახასიათებლის გამოყენებით (მაგ., ილუსტრაციები ან რეპეტიციული ფრაზები მაღალსისშირული, რთული სიტყვის ყოველ ახალ გვერდზე მონაცვლეობით)
- **ნაწილობრივ პროგნოზირებადი** - კონკრეტული სიტყვის ან ფრაზის რეპეტიციულობა მოცემულია, თუმცა სიტყვის ამ ფრაზის ერთეული გვერდიდან გვერდზე ჩანაცვლებულია და სრული ტექსტის ნაწილს წარმოადგენს განსხვავებული ტექსტის განსხვავებული სტრუქტურის დასაწყისითა და დასასრულით.

- **მინიმალურად პროგნოზირებადი** - თვალსაჩინო მახასიათებლები არ არის მოცემული. პროგნოზირება მხოლოდ წინარე გამოცდილების, გააზრების სტრატეგიების ცოდნისა და გამოყენების ფონზე შეიძლება.

კონცეპტუალური ჩარჩო

კონცეპტუალური ჩარჩო წიგნიერების უნარების მთლიანობას წარმოადგენს, რომლის ეტაპობრივი განვითარება აუცილებელი პირობაა წარმატებული მკითხველის ჩამოყალიბებისათვის. კითხვის ადრეულ ეტაპზე იგი სიტყვის გამთლიანებისა და წინადადებებში შემავალი სიტყვების ერთიანობის გააზრებასთან არის დაკავშირებული. საფეხურებრივ განვითარებასთან ერთად, კონცეპტუალური ჩარჩო ტექსტის მონაკვეთის გააზრების, განვითარების შემდეგ ეტაპზე მონაკვეთების ერთმანეთთან ლოგიკური შეკავშირებისა და, საბოლოო ჯამში კი, რთული ტექსტების კოჰერასიული აღქმის უნარით სრულდება. ის, თუ რამდენად შესწავს მკითხველს უნარი შინაარსობრივი, ჟანრული და სტრუქტურული მაჩვენებლები ერთიანობაში აღიქვას, საკუთარი აზრი ჩამოაყალიბოს, ვარაუდები გამოთქვას და ემოციური დამოკიდებულება შეიქმნას, განაპირობებს კონცეპტუალური ჩარჩოს განვითარების ხარისხს. დონეებად დაყოფილი წიგნების ერთ-ერთი ამოცანა იმგვარი ინსტრუმენტების თანდათანობითი შემოტანაა, რომლებიც მკითხველს უბიძგებს კონცეპტუალურად აღიქვას ტექსტი. ეს ერთგვარი შინაარსობრივი და კონსტრუქციული „გასაღებია“, რომელიც მკითხველს კონცეპტუალური უნარების განვითარებისკენ უბიძგებს. მაგალითად, თუ ტექსტში ლაპარაკია იმაზე, რომ „ბებოს თავი ასტკივდა და აფთიაქის კარი გამოაღო“, შესაბამისი განვითარების კონცეპტუალური აზროვნების

ნების მქონე მოსწავლე წინასწარ ხვდება, რომ ბებო თავის ტკივილის საწინააღმდეგო წამლის დაღვევას აპირებს. საგულისხმოა, რომ კონცეპტუალური „გასაღებები“ პროგნოზირებულობასთან არ გავიგივოთ, რადგან ეს უკანასკნელი არა მოსწავლის მხარდაჭერისთვის იგეგმება, არამედ გამოწვევის ფუნქციას ასრულებს და მოსწავლისათვის სირთულის გადალახვასთან დაკავშირებული მოტივაციის გამოსაწვევად გამოიყენება.

ჯანრობრივი ფორმები

კვლევები ადასტურებს, რომ მოსწავლეების ჟანრობრივი ინტერესები, რაც კონცეპტუალური ჩარჩოს ჩამოყალიბებასა და სტრუქტურული მაჩვენებლების შესწავლის მზაობაზეც ახდენს გავლენას, ძალიან ინდივიდუალურია და მოსწავლის აზროვნების ტიპზე, კითხვის გამოცდილებასა და წინარე ცოდნაზე, გარემო ფაქტორებზე არის დამოკიდებული. არსებობს მოსაზრება, რომ საწყის საფეხურზე მხატვრული ტექსტების გაცნობაა მიზანშეწონილი და მხოლოდ მოგვიანებით უნდა შემოვიტანოთ ნელ-ნელა არამხატვრული ტექსტები. ამ მოსაზრების ძირითადი არგუმენტი არამხატვრული მასალისათვის დამახასიათებელი სირთულეების ერთობლიობაა, რომელიც ყოველმომცველი და ტრანზიტული სიტყვების გამოყენების აუცილებლობას, რთულ კონცეპტუალურ ჩარჩოს, უცნობ თემატიკას, ჟანრისა და ქვეჟანრების სპეციფიკასა და სტრუქტურულ თავისებურებებს აერთიანებს. თუმცა, არსებობს უფრო მეტი კონტრარგუმენტი, თუ რატომ უნდა მოხდეს ემერგენტული საფეხურიდან მკითხველის არამხატვრული ტექსტებით უზრუნველყოფა. არამხატვრული ტექსტების ადრეულ დონეზე შემოტანა

მნიშვნელოვანია, რადგან მსგავსი მასალა:

1. წარმოადგენს ფუნდამენტს სწავლის შემდგომი ეტაპებისათვის; მოსწავლეებს უკვე დაწეებით საფეხურზე რეგულარული შეხება აქვთ საგნობრივ-შინაარსობრივ სახელმძღვანელოებსა და ინფორმაციულ ტექსტებთან. ინფორმაციული ტექსტების სწავლის საწყის ეტაპზე გაცნობა განაპირობებს კითხვისა და წერითი მოთხოვნების დაკმაყოფილების საშუალებას;

2. ამზადებს მოსწავლეებს პრაქტიკული კითხვისათვის. არამხატვრული ტექსტები ყოველდღიურობის ნაწილია. კვლევებმა აჩვენა, რომ ზრდასრულთა აბსოლუტური უმრავლესობა სწორედ არამხატვრული ლიტერატურის კითხვას უთმობს ყოველდღიური ყოფის უდიდეს ნაწილს, მათ შორის თავისუფალ დროსაც, რაც გაზეთებისა და ჟურნალების გაცნობაში გამოიხატება. ამასთან, ყოველწუთიერად იზრდება ინტერნეტ მასალაზე დამოკიდებულება. ზრდასრულ ასაკში წარმატებისათვის აუცილებელია ბავშვი სერიოზულად მოვამზადოთ ინფორმაციული ტექსტის კითხვისა და წერისათვის.

3. აყალიბებს მკითხველის არჩევანს - მოსწავლეთა ნაწილი ინფორმაციული ტექსტების კითხვას ამჯობინებს. შესაბამისად, არამხატვრული მასალების გამოყენება სწავლებისას ამრავალფეროვნებს არჩევანს, ხოლო რიგ შემთხვევებში კი კატალიზატორის როლს ასრულებს ზოგადად წიგნიერების განვითარებისათვის.

4. უპასუხებს მოსწავლის შეკითხვებსა და ინტერესებს. კვლევები ადასტურებს, რომ ჟანრული პრიორიტეტისგან დამოუკიდებლად, მოსწავლეები აუმაჯობესებენ კითხვის უნარებს, თუ ტექსტის თემა მათთვის საინტერესოა. ამ შემთხვევაში კითხვა მოსწავლეებისთვის აქტუალური საკითხებზე პასუხის გაცემაში ეხმარება და შედეგების გაუმჯობესებითა და მოტივაციის ზრდით ხასიათდება.

5. ბუნებისა და სოციალური გარემოს შესახებ მოსწავლის ცოდნას აუმჯობესებს.

6. ერთგვარი სტიმულატორია ლექსიკის გამდიდრებისა და წიგნიერების სხვა კომპეტენციების განვითარებისათვის. კვლევები ადასტურებს, რომ მშობლები და მასწავლებლები ინფორმაციული ტექსტის ხმამაღლა კითხვის დროს უფრო მეტად ფოკუსირებულნი არიან ლექსიკურ და კონცეფციურ საკითხებზე. ამგვარი დამოკიდებულების ფონზე ინფორმაციული მასალა განსაკუთრებით ეფექტიანია მოსწავლეების მიერ სამყაროს შეცნობისათვის. ამასთან, ინფორმაციული ტექსტების გამოყენება მკაცრად და მკაფიოდ სტრუქტურირებული ტექსტების, გრაფიკული ინსტრუმენტების კითხვისა და ვიზუალური გააზრების უნარების განვითარებას უწყობს ხელს.

ქვემოთ მოცემულია დონეებად დაყოფილი ტექსტების ჟანრობრივი მახასიათებლების ცხრილი:

არამხატვრული	ინფორმაციული, აღწერითი, კონცეპტუალური, ფაქტობრივ-აღწერითი, დამარწმუნებელი, შემოქმედებითი, ბიოგრაფიული, ისტორიული, მომხრე/საწინააღმდეგო, ინფორმაციულ-ნარატიული.
მხატვრული	რეალური, პირდაპირი თხრობა, ფენტეზი, მხატვრულ-კონცეფციური, ისტორიული, პოეზია, ზღაპარი, თავგადასავალი, მისტიკური, კრიმინალური, სამეცნიერო-მხატვრული

სტრუქტურა

სტრუქტურა ტექსტის შიდა ორგანიზების ინსტრუმენტი. ავტორი ქმნის ტექსტს იმ მიზნით, რომ საკუთარი იდეა გადმოსცეს და ამისათვის იგი ირჩევს იმ სტრუქტურას, იმ კონსტრუქციას, რომელიც თანხვედრაშია მის იდეასთან. მეორე მხრივ კი, ტექსტის გაგება მკითხველის მიერ ვრცელი ორგანიზაციული სტრუქტურის ინტერპრეტაციის საშუალებით ხდება. ტექსტის სტრუქტურა მნიშვნელოვანი კომპონენტია წიგნების დონეებზე დაყოფისათვის, რადგან რიგ შემთხვევებში “სკაფოლდინგის” (ხარახოს) ფუნქციას ასრულებს და მკითხველის მიერ ტექსტის გააზრებას უწყობს ხელს. მაგალითად, თუ მკითხველს არ გააჩნია ტექსტის თემატიკის სათანადო ცოდნა (წინარე გამოცდილება, ნაცნობი თემატიკა, კონცეპტუალური ჩარჩო), გააზრების მისაღწევად იგი მეტად დამოკიდებულია ტექსტის სტრუქტურაზე. ტექსტის სტრუქტურის შესწავლა, ძირითადი და დამხმარე იდეების, ინფორმაციული დეტალების გააზრებას მოითხოვს, რაც დისკურსული ანალიზისა და ტექსტის კითხვის უნარების განვითარების ეფექტური საშუალებაა და სასურველია, რომ კითხვის საწყის ეტაპზე დაიწყო. ტექსტის სტრუქტურა საშუალებას აძლევს მკითხველს გამოიკვლიოს, ახსნას, შეაჯამოს, დასვას კითხვები, დასახოს ამოცანები, განიხილოს და გააცნობიეროს ტექსტის ორგანიზება. ეს ყველაფერი ტექსტის ინფორმაციის გაცნობის დროს ხდება და, შესაბამისად, უზრუნველყოფს გააზრების უნარის განვითარებას.

ტექსტის კონსტრუქციის გაგება და მასზე მუშაობა დიდად განაპირობებს მკითხველის კონცეპტუალური ჩარჩოს კომპლექსურობას. მეტიც, კვლევები ადასტურებს, რომ წარმატებული მკითხველი სტრუქტურას ოსტატურად იყენებს კონკრეტული ინფორმაციის საპოვნელად. მაგალითისთვის, იმის გათვალისწინებით, რომ მოსწავლემ იცის, რომ შედეგი მიზეზის შემდეგ დგება, იგი კითხვაზე პასუხის გაცემისათვის ავიწროებს ტექსტში საძიებელ მოცულობას. კითხვის დონეებზე

ბად დაყოფილი წიგნებისათვის დამახასიათებელია ტექსტის სტრუქტურის გრაფიკული ვიზუალიზაცია, რაც კითხვის ადრეული ფაზიდან მარტივი სტრუქტურების მიჩვევის საშუალებას იძლევა. საგულისხმოა, რომ ტექსტური სტრუქტურის აღქმა ინფორმაციულ, განმარტებით ტექსტებში უფრო მკაფიოა, ვიდრე ნარატიულ ტექსტებში. დონეებზე დაყოფილი წიგნებში ტექსტი სტრუქტურა აღწერის, ქრონოლოგიურ თანმიმდევრობის, მიზეზისა და შედეგის, პრობლემისა და მისი გადაჭრის, შედარებისა და კონტრასტის, აღწერის, კლასიფიკაციისა და ანალიზის ფორმებით არის მოცემული.

დასკვნა

ცხადია, დონეებზე დაყოფილი წიგნები ვერ იქნება ერთადერთი სასწავლო საშუალება, რომელმაც სწავლების დაწყებით საფეხურზე არაქართოველი ბავშვების ქართულის კითხვის უნარების განვითარების რთული ამოცანა შეიძლება შეასრულოს. თუმცა სხვა მასალებთან ერთად ის ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს არაქართულ სკოლებში წიგნიერებაზე ორიენტირებული მიდგომების დანერგვისა და გაძლიერებისათვის. მასალის მიმოხილვა საკმარისია იმის გასაცნობიერებლად, რომ ტექსტების სწორად მოხმარებისათვის კარგად მომზადებული პედაგოგიური რესურსი, მოსწავლეებისა და მშობლების გაცნობიერებული დამოკიდებულება და ადმინისტრაციული მხარდაჭერაა საჭირო როგორც სისტემის, ისე თითოეული სკოლის დონეზე. სტატიის ფორმატი არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ უფრო სიღრმისეულად მიმოვიხილოთ სასწავლო წიგნების დონეებზე დაყოფის კრიტერიუმები და მათი მახასიათებლები. უდავოა, რომ სხვადასხვა აღიარებული და აპრობირებული ფორმულისა და სისტემების ზედმიწევნით გათავისების შემდეგ, აუცილებელია იმ ფაქტორების შესწავლა და კვლევა, რომლებიც უნივერსალური კომპონენტების გარდაქმნის საშუალებასა და ქართული

ენის წიგნიერების განვითარების შესაბამისი ფორმულის შემუშავების საშუალებას მოგვცემს. ცალკე ამოცანა ქართულის, როგორც მეორე ენის, სპეციფიკის გათვალისწინებაა. ჩვენ ვაცნობიერებთ იმ აუცილებელი ნაბიჯების მნიშვნელობას, რომლებიც ლინგვისტური ინტერვენციის პარალელურად, უნდა გადაიდგას მოსწავლეების ეფექტური

მასალით უზრუნველსაყოფად. ეს ნაბიჯები საწყის ეტაპზე გულისხმობს:

(ა) შემუშავებული ტექსტების პირველად და განმეორებით პილოტირებას და მიღებული შედეგების საფუძველზე ტექსტების გაუმჯობესებას, (ბ) პედაგოგიური და მეთოდური გზამკვლევებისა და დამხმარე მასალის შექმნას და (გ) მასწავლებლების პროფესიულ განვითარებას.

ბამოყენებული ლიტერატურა

- ანგარიში.,2011 - Report of Renaissance Learning , Matching Books to Student;How to Use Readability Formulas and Continuous Monitoringto Ensure Reading Success, Renaissance Learning, June, 2011
- ბრაუნი, 2010 - Brown,K.J.(1999/2000). What kind of text-For whom and when? Textual Scaffolding for beginning readers. The Reading Teacher,53(4), 292-307.
- გლასველი, ფორდი, 2010 - Kathryn Glasswell, Michael P. Ford, Teaching Flexibly With Leveled Texts: More Power for Your Reading Block, The Reading Teacher, 64(1), pp. 57–60, International Reading Association, 2010;
- გრაბე, 2002 - Bill Grabe, Using Discourse Patterns to Improve Reading Comprehension from: conference proceedings, jalt 2002 at shizuoka;
- კენდეუ, მუისი, ფულტონი, 2011 - Panayiota Kendeou, Krista R. Muis and Sandra Fulton, Reader and text factors in reading comprehension processes, Journal of Research in Reading, Vol.34, Issue 4, 2011, pp 365–366;
- კლეინი, 2006 - Andria.F. Klein, Provide differentiated reading instruction to meet the individual needs of students, Reading A-Z inc
- მუნი, 2001 - Mooney, M. (2001). Text Forms and Features. Katonah, NY: Richard Owens.
- ნილსონი, 2008 - Nina L. Nilsson, A Critical Analysis of Eight Informal Reading Inventories, The Reading Teacher Vol. 61, No. 7 April 2008;
- პაპავა, 2010 - პაატა პაპავა, ნათია ნაცვლიშვილი, ნატო მახარობლიძე, მაკა მახარობლიძე ქეთი ფიცხელაური, კითხვის ეფექტური მეთოდები, მასწავლებლის პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, 2010
- პიკულსკი, 2002 - John J. Pikulski, , Readability, Houghton Mifflin, University of Delaware 2002;
- სერაფინი, 2006 - Frank Serafin, Levels or Labels: Some Suggestions for Leveled (Leveling) Texts in the Elementary Reading Curriculum, University of Nevada, 2006;
- სქოლასტიკი, 2003 - Reading & Writing Informational Text in the Primary Grades by Nell K. Duke, Ed.D. and V. Susan Bennett-Armistead (Scholastic, 2003).
- ტინერი, 2004 - Tyner, B. (2004). Small Group reading Instruction. Newark, DE: International Reading Association.
- ფრაი, 1977 - Edward Fry, Fry’s Readability Graph and Directions reproduced with permission from: Elementary Reading Instruction, The McGraw-Hill Companies, 1977
- ფაუნტასი, პინელი, 2001 - Fountas, I., & Pinnell, G. (1996). Guided Reading. Portsmouth, MA: Heinemann.

Natia Gorgadze

Centre for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations

Javakhishvili State University

PhD student in Education

Leveled Books and Their Meaning for Development of Reading Skills

ABSTRACT

“Reading Ladder“refers to leveled learning books that have successfully been employed in English Language and other countries over years. The material is appropriate for classroom or tutor setting as well as independent reading to develop reading skills in a native, second or foreign language. Commonly the leveled books target children of pre and primary schools and rarely students of secondary level education. The recognition as well as effective results achieved through the leveled learning material impacted the decision to elaborate a Georgian model that fits well into language specifics. The article shed light on general characters of the leveled materials and on the experience and findings gathered during the working process.